

SLOVENSKI VESTNIK

Celovec • četrtek • 10. maj 2001

štev. 19 (3117) • letnik 56 • cena 10 šil. • 0,73 evra

Pogovori: dialog da, a brez možnosti pritožbe

V torek popoldne so se predstavniki koroških Slovencev (predsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Marjan Sturm, predsednik Narodnega sveta Bernard Sadovnik, predsednik Enotne liste Andrej Wakounig in podpredsednik NSKS dr. Reginald Vospernik) sestali s predstavniki koroških strank v deželnem zboru, z deželnim glavarjem Haiderjem, prisotna pa sta bila tudi predsednik Heimatdiensta Josef Feldner in predsednik brambovcev Fritz Schretter.

Šlo je za uresničitev tako imenovanega »paketa« pravice, ki zadevajo zakon o otroških vrtcih oz. njihovem financiranju in zakon o radiu; dvojezični vrtci naj bi bili zavarovani z zakonom, radijska oddajnika Agora in Korotan pa morata imeti možnost obstoja in oddajanja. Ta »paket« naj bi uresničili še do poletja letos.

Kar zadeva krajevne napise, pa bo deželna vlada iniciirala pogovore po občinah, pri čemer naj bi o potrebnosti tabel občinske može pričevala Feldner in Schretter (!!!). Table, ki naj bi stale po zakonu iz leta 1977, pa naj bi postavili do konca letošnjega leta.

Haider je poudaril, da (po njegovem) ne bo postavljenih

drugih tabel (pri čemer seveda ne upošteva odločb ustavnega sodišča, op. ured.).

Vsi, ki so pri pogovoru sodelovali, pa so se javno izrekli za odprt dialog, nadaljnja odprta vprašanja pa naj bi rešili v roku treh let. Od Slovencev pa so stranke, glavar in oba šefa Slovencev nenaklonjenih zdru-

ženj zahtevali, da se odpovedo nadaljnjim tožbam na ustavno sodišče, kajti namreč da je treba »odprte probleme reševati v dialogu«.

Prav ta zadnji pasus je seveda vprašljiv, saj velja individualnost uveljavljanja pravic; tudi tožbe doslej so vodili posamezniki in ne ZSO ali NSKS. S. W.

Na odprtju 9. kulturnega tedna koroških Slovencev, ki tokrat poteka v Beljaku, sta Nataša Sienčnik in Nina Popotnik zastopali Slovensko glasbeno šolo. Zmagovalki deželnega tekmovanja glasbenih šol bosta Koroško zastopali tudi na zveznem tekmovanju v Gradcu. Več o tednu na strani 7.

DEŽELA KOROŠKA

MESTO BELJAK

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA
KRŠČANSKA KULTURNA ZVEZA

vabijo v okviru tedna koroških Slovencev na obisk

kratkih filmov »filma mladje«

v četrtek in petek,
10. in 11. maja 2001,
ob 18.45 v filmski studio
v Beljaku

in na koncert skupine

Zipi & Bališ

v soboto, 12. maja 2001,
ob 19.30, v mladinskem
centru »Hallo«

PREBLISK

Deželni glavar vseh Korošcev (menda tudi Korošic) je zdaj že nekajkrat ogorčeno povedal, kaj ga najbolj srbi; dejstvo namreč, da ustavno sodišče ne razsoja tako, kot bi si on želel. In zdaj zahteva od Slovencev nič več in nič manj kot obljubo, da ne bo več takih tožb.

In mi naj bi se prostovoljno, ker on tako želi in pri tem izsiljuje z drugimi pravicami (ki nam gredo in ki niso NJE-GOVA dobrota) odpovedali pritožbam. Zadeva je »haklih«; če smo pravna država, se mora tudi Haider ravnati po zakonih. Če smo pravna država, ima VSAKDO pravico, da se obrne na sodišča. In to je – kot se je izkazalo – zaenkrat edini instrument, preko katerega sploh lahko še kaj doseže-

mo. Pa tudi – velja individualna pravica – zato je tudi zagotovila Haiderju v tem smislu ne pomagala nič. Ni ga, ki bi mogel posamezniku prepričati, če hoče stopiti do sodišča.

Kaj naj bi smeli in česa ne

Že sama zahteva je nemoralna, nedopustna in neodgovorna. Haider bi lahko torej ukrepal, kakor se mu zdi, postavil table (ali pa tudi ne), kjer se mu zdi (ali pa tudi ne zdi) pa nobenemu nič. Slovenci pa bi čakali na njegove samovoljne pohvale in graje, kakor je ravno pri volji. Ne, hvala! S. W.

PREDSTAVITEV KNJIGE IN RAZPRAVA

Janko Pleterški

AVSTRIJA IN NJENI SLOVENCİ 1945–1976

Univ. prof. dr. Janko Pleterški, zgodovinar – posebej še raziskovalec zgodovine koroških Slovencev – je spisal več študij, ki predstavljajo položaj in probleme koroških Slovencev v 20. stoletju in zlasti v času po drugi svetovni vojni. Prispevki v knjigi nazorno prikazujejo, kako se je položaj koroških Slovencev postopoma slabšal – kljub zatrjevanju avstrijskih oblasti, da si prizadevajo za celovito zaščito manjšine in da so

v celoti izpolnili svoje ustavno-pravne in mednarodnopravne obveznosti. Posebej nazorno to ilustrira primer manjšinskega šolstva in pa protislovje med manjšinsko zakonodajo in načeli človekovih pravic.

10. maj 2001, 20.00 uri
k & k center v Šentjanžu

Prirreditelj:
Slovenska prosvetna zveza
Prisrčno vabljeni!

Michael Guttenbrunner: Glasovi Koroške

Pravic Slovencev nočemo prikrajšati, toda kot »koncert po željah« jih zavračamo. Njihove pravne zahteve so »onesnaževanje gnezda«, in kdor je »pameten«, se v to ne spušča. Slovenci naj vzdržujejo mir v de-

želi z odpovedjo svojim pravicam. Neki župan se je zarotil, da raje umre, preden bi trpel slovenski napis. Kajti pot dialoga se mora nadaljevati in socialni mir ne sme biti okrnjen. To je nacistična dialektika; pripisati drugemu to, kar sam nameravaš. »Zmerjajo za morilce tiste, ki jih morijo«. Pravne zahteve Slovencev in njihovo vztrajanje po izpolnitvi njihovih zapisanih pravic, so – po Göbbelsu – »čista provokacija«.

Michael Guttenbrunner

P. S.: Dr. h. c. Michael Guttenbrunner je koroški pesnik in esejist; živi na Dunaju in spada med najbolj progresivne glasnike človečanskih pravic vseh slabotnih in zapostavljenih, ne oziraje se na njihovo nacionalno poreklo.

Sturm in Sadovnik o ljudskem štetju

Na tiskovni konferenci prejšnji teden sta predsednika obeh slovenskih krovnih političnih organizacij zavrnila pozive koroškega Heimatdiensta, ki je »opozarjal« ljudi na nevarnost, da jih bo kdo štel za Slovence, če bodo pri ljudskem štetju navedli slovenščino kot občevalni jezik.

Dejstvo je, da v vprašalnikih ni vprašanja po narodnosti, temveč le po jezikih. (Če kdo navede, da zna italijansko, ga s tem ne štejejo avtomatično za Italijana). Dr. Sturm je poudaril, da je prav v letu jezikov, z ozadjem odprtosti v EU, vedoč, da bo Slovenija v kratkem pri EU, znanje jezikov izrednega pomena in da je velika množica ljudi, ki dnevno komunicira v več jezikih. Legitimno in korektno je, da vsak navede tisto, kar v resnici zna.

Štetje jezikov ni štetje po narodnosti, poleg tega pa število ne odloča o pravicah ali nepravnicah za manjšine. Avstrija se je v okviru EU in v mednarodnih listinah zavezala, da ne bo prišlo do nikakršnih zmanjšanj manjšinskih pravic.

Sadovnik je poudaril, da se je Avstrija tudi v nedavno podpisanim kulturnem sporazumu obvezala, da bo uresničevala odločitve ustavnega sodišča.

Glede razširitve trenutno veljavnostnega območja za krajevne table pa je Sturm odgovoril, da taka tožba že teče in da naj bi še letos prišlo do odločitve. S. W.

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO BOROVLEJE

vabi na koncert regionalnih
zborov

»Vsaka vas ima svoj glas«

v soboto, 12. maja 2001,
ob 20. uri
v kulturni dom
pri Cingelcu na Trati

Sod.: Komorni zbor SPD
»Borovlje«, ženski kvartet Borovlje,
vok. skupina iz Slovenjega
Plajberka, kvartet iz Šmarjete v
Rožu, Chor der Dorfgemeinschaft
Glainach/Glinje, Kozarjevi puebi iz
Ždovelj

Prisrčno vabljeni!

Ob otvoritvi kulturnega tedna koroških Slovencev je deželni glavar v svojem govoru poudaril dve misli: na eni strani je podčrtal, da je nova vlada sprejela tako imenovano ustavno določilo, s katerim se republika Avstrija priznava k zaščiti svojih autohtonih manjšin, na drugi strani pa je govoril o tem, da želi manjšinska vprašanja razreševati brez zakonskih osnov in še posebej kritiziral tiste, ki se poslužujejo ustavnega sodišča v prizadevanjih za uresničitev manjšinskih pravic. Ti dve misli si seveda krepko nasprotujeta. Zakaj država sprejme v ustavo dodatno določilo za zaščito manjšinskih pravic, če pa na drugi strani želi razreševati manjšinska vprašanja brez pravnih osnov?

Morda je deželni glavar mislil na vprašanje dvojezičnega otroškega varstva, ki resni zapisano niti v členu 7 ADP niti v zakonu o narodnostnih skupnostih, ali pa na vprašanje radijske oskrbe manjšin v okviru javnopravnega ORF, ki prav tako ni zajeto v zgoraj omenjenih mednarodno veljavnih dokumentih?

KOMENTAR

Dr. Marjan Sturm

Morda. Toda opozoriti je treba, da so v novejši mednarodno zajamčeni manjšinski zaščitni zakonodaji (Okvirna konvencija za zaščito narodnih manjšin in Listine evropskih manjšinskih ali regionalnih jezikov) – prvo je Avstrija

Manjšinske pravice in pravna država

podpisala in ratificirala, drugo podpisala, ratifikacijski postopek pa teče prav v teh dneh – med drugim zajeta tudi vprašanja predšolske vzgoje in radijske in televizijske oskrbe. Torej imamo tudi na tem področju zakonske osnove.

Deželni glavar ima prav, ko govori o tem, da je za uveljavljanje sožitja potrebno konstruktivno vzdušje. Brez takega vzdušja tudi najboljša zakonodaja ne pomaga dosti. Toda to vzdušje je treba ustvarjati, tako vzdušje ne nastane od danes na jutri.

V tem kontekstu bi od deželnega glavarja pričakoval, da bo zagovarjal pravno državo, ne pa, da naznanja, da se bo upiral morebitnim razsodbam ustavnega sodišča v zadevi dvojezične topografije. Že vem, da je dvojezična topografija na Koroškem več kot senzibilna zadeva, toda dejstvo, da so določene občine od leta 1977 naprej ignorirale to zadevne veljavne zakone in odredbe, ni ravno izraz konstruktivnega vzdušja.

V pravni državi ima ustavno sodišče pomembno vlogo. V Avstriji ima vsak posameznik možnost, da sproži postopek pred ustavnim sodiščem, potem ko je izrazil vse pravne možnosti na posameznih instancah. Tisti, ki se poslužujejo te možnosti, se absolutno gibljejo v okviru pravnih države in seveda niso »strelci iz ozadja«.

Zato bi bilo bolj pametno, da deželni glavar in vsi skupaj razmišljamo o tem, kako bomo vzdušje izboljšali, da dvojezična topografija ne bo problem v tej deželi. Seveda brez upoštevanja pravne države ne bo šlo.

ZVEZA SLOVENSKIH IZSELJENCEV

Opozorilo izseljencem!

Že ponovno smo objavili, da je bil v Nemčiji za popravilo škode žrtvam nacističnega preganjanja sklenjen zakon, po katerem se lahko prijavi tudi bivši slovenski izseljenci, ki so bili iz taborišč prisilno poslani na delo v podjetjih ali v kmetijstvu; ki so bili za časa nosečnosti še otroci in so utrpeli telesno ali duševno škodo. Podobno je bil zakon o popravilu škode žrtvam nacističnega nasilja sprejet v Avstriji, ki prav tako velja tudi za bivše

slovenske pregnance. Na podlagi tega zakona Nationalfond na Dunaju prizadeva osebam razpošilja formular, ki ga je treba izpolniti in vrniti na naslov Nationalfonda.

Bivše pregnance opozarjamo, da je v obeh zakonih določen datum, do katerega najpozneje je treba napraviti prijave oz. prošnje. V Nemčiji je to 11. avgust 2001, v Avstriji pa 22. februar 2002. Po teh datumih prijav ne bo več mogoče vlagati.

Za pojasnila ali pomoč se lahko obrnete na Zvezo slovenskih izseljencev v Celovcu, Tarviserstr. 16/I (tel. št. 0463/514300-60), in sicer ob ponedeljkih in četrtek od 9. do 12. ure.

Zveza slovenskih izseljencev

MEDNARODNA KONFERENCA

»Small Languages in 21st Century Europe«

Svet Evrope je izvedel v sodelovanju z Republiko Latvijo od 19. do 21. aprila 2001 v Rigi mednarodno konferenco z naslovom »Manjši jeziki v Evropi 21. stoletja«. Avstrijo sta zastopala deželna šolska nadzornika Mag. Edith Mühlgaszner (Gradiščanska) ter Tomaž Ogris (Koroška). Konferenca je bila deležna velike javne in mednarodne pozornosti. Pri slovesnem odprtju z odličnim glasbenim okvirom zbora univerze v Rigi in začetku posveta je sodelovala skupno z ministroma za šolstvo ter zunanje zadeve predsednica Republike Latvije gospa Vaira Vike-Freiberga.

Bodočnost manjših, manj razširjenih jezikov je odvisna od položaja, ki ga jim daje družba. To pa je v nekaterih deželah dokaj zaskrbljiva reč. Resnično uspešni so edinele programi in dejavnosti za ohranitev Cymru kot regional-

nega in manjšinskega jezika v Walesu (Britanija). Evropa se zaveda, da bi postala z izginitjem manjših jezikov in kultur duhovno siromašna. Zato se zavzema za učenje regionalnih in sosedskih jezikov.

Če primerjamo evropske modele z bi- in plurilingvalno vzgojo in izobraževanjem za avstrijske narodne skupnosti, pravni in organizacijski standardi Avstrije vsaj za Hrvate na Gradiščanskem in Slovence na Koroškem zdržijo mednarodno primerjavo. Uresničitev le-teh pa je težavna, tako da prinesejo ponekod ne tako dobre ureditve pod določenimi pogoji boljše rezultate. Dobrohotnost večine in z njo klimatski pogoji vplivajo na uspeh ali neuspeh vzgojno-izobraževalnega naračila v šoli.

Zaključni dokument konference posreduje v strnjeni obliki pobude, ki so pomembne za ohranitev in razcvet malih jezikov. V ospredju je človekovo dostojanstvo govorcev in pa kulturnoekološko naračilo, kajti jeziki niso le sredstvo sporazumevanja temveč zlasti tudi nosilci identitete z bogatim kulturnozgodovinskim izročilom.

SPOMINSKA SVEČANOST

Zoper nasilje in rasizem

Pod tem geslom je zvezni predsednik Thomas Klestil vabil 4. majnika na spominsko svečanost, posvečeno vsem žrtvam nacionalsocializma v redutno dvorano na Dunaju. Prav ta dan spominja tudi na obletnico osvoboditve KZ Mauthausen od ameriških zaveznikov pred 56 leti. Spominska svečanost je bila prvotno načrtovana v avstrijskem parlamentu; po nastali polemiki glede govornika, za katerega se je poleg državnoborskega predsednika dr. Fischerja zavzemal tudi poslanec svobodnjakov Korošec Gert Klamt, je zvezni predsednik preložil prireditve v svojo rezidenco v dunajski Hofburg. Tudi vloga slavnostnega govornika je prevzel sam, ker sta v nasprotnem primeru frakciji SPÖ ter Zelenih zaradi upravičenih dvomov grozile z bojkotom. To je očitno spet modra frakcija vzela za vzrok odsotnosti svojih najvidnejših vladnih ter visokih političnih osebnosti. Izjema so bili pravosodni minister Böhmndorfer, državna sekretarka Rossmann ter redni strankini funkcionarji. Ljudska stranka je bila prisotna z zveznim kanclerjem Wolfgangom Schüsslom, zunanjo ministrico Benito Ferrero-Waldnerjevo, agrarnim ministrom Wilhelmom Moltererjem, državnim sekretarjem Alfredom Finzem ter nekaterimi državnimi poslanci. Močno sta bila zastopani seveda SPÖ, predvsem z državnoborskim predsednikom dr. Fischerjem, strankinim predsednikom Gusenbauerjem ter vidnimi poslanci in funkcionarji, kot tudi Ze-

leni, na čelu z Van der Bellom ter poslanci.

Številno udeležbo s strani žrtvenih združenj so dopolnjevale še vidne osebnosti gospodarstva in kulturnega življenja ter drugi častni gostje. Zvezo slovenskih izseljencev je na slovesnosti zastopal Franc Černut, Zvezo koroških partizanov pa njen predsednik Peter Kuchar.

Zvezni predsednik je v svojem govoru zavzel jasno stališče do obravnavanja mračne preteklosti, ki ne more in ne sme veljati za preživeto, marveč mora biti kažipot političnemu vsakdanu. Le nepretrgno osveščanje in jasno priznavanje k demokratičnim načelom more varovati pred grozodejstvi, kot jih je povzročal nacionalsocializem. Iz napak polpretekle zgodovine se morajo učiti tudi bodoče generacije, da ne zapadejo ponovno v slepo poslušnost lažnjivim ideologijam, ki negirajo človečnost in privedejo posameznika do izgube svoje identitete. Zelo jasno je ob tem podčrtal vlogo žrtv, ki so se uprle tiraniji ter tudi preživelih, ki so ob prisegi: nikoli več! gradili novo demokratično Avstrijo. Brez olepšave je govornik nadaljeval tudi svoja izvajanja glede na žalostno dejstvo, kako so po drugi strani zaslepljene množice botrovale ali celo aktivno podpirale krvnike mračnih dni. Tembolj da je torej potrebno, da se stranke ter politiki izogibajo trdih besed, ki povzročajo rane, marveč da se vobče jasno opredelijo proti nasilju in rasizmu ter usmerijo svoje delovanje v ohranitev in krepitev demokracije, je zaključil go-

vornik svoja izvajanja. Njegovi namigi na predhodno polemiziranje okrog te proslave jasno kažejo, da niso našli odobravanja desnega tabora, bili pa so nepreslišni. Podobnih svarilnih besed o fascinaciji množice je bilo doslej le redko slišati iz ust politikov naše očetnjave, čutiti pa je bilo, da prihajajo iz srca.

Glasbeni okvir sta podala prireditvi kvartet Aron ter interpret Klempererjeve balade: Zgubljeno krdelo – Andreas Lebeda. Komorni igralec Michael Heltau pa je z velikim občutkom podal izveček iz zapiskov Viktorja Klempererja, ki pretresljivo opisuje nastanek in porast pogromov proti judovskemu življu, z vrhuncem v zloglasni »dokončni rešitvi«, kakor jo je krvavi nacionalsocializem napovedal tudi nam koroškim Slovincem. F. Č.

DRAVOGRAD / PRVOMAJSKO DRUŽENJE

Ko pride predsednik države...

Prvi maj, praznik delavstva, v občini Dravograd praznujejo pri planinskem Domu pod Košenjakom (1169 m), zato je seveda v znamenju pohodništva. Tukajšnje planinsko društvo (ustanovljeno leta 1939), skupaj z občinsko upravo in prebivalci hribovskih zaselkov Ojstrica in Goriški Vrh tako že tradicionalno pripravijo prireditve, bogato z ljudskim glasbenim in plesnim programom. Nepogrešljiva je ta dan godba na pihala; nastopili so harmonikarji, zborovskemu petju in prepevanju otrok pa so pritegnili številni udeleženci prvomajskega srečanja. Letos so bili obiskovalci številnejši tako zaradi čudovitega vremena kot zaradi prihoda predsednika države

Milana Kučana z ženo Štefko. Predsednik Kučan je zbranim, s pripetimi nageljnimi namenil svoje razmišljanje ob 1. maju. Med drugim je govoril o pravičnosti in delu, ki ga ni za vse dovolj, njegova vsebina pa se hitro spreminja. Nadalje o pozabljenih obljubah upravljalcev države danih ljudem, pa o poglobljanju razlik med ljudmi z globalizacijo svetovne ekonomije. Za uspešno vključevanje je potreben Sloveniji bolj samozavesten pogled, usmerjen v prihodnost, namesto sporov zaradi preteklosti. Nedavno podpisan sporazum med Slovenijo in Avstrijo pa bo lahko podlaga uresničevanju novih odnosov, ki bodo z upoštevanjem že doslej podpisanih ak-

Predsednik R Slovenije Milan Kučan

tov, vzpodbudni tudi za tam živeče Slovence, je menil Kučan. Priljubljeni predsednik države in soproga sta se med domačini lepo vživela in ostala z njimi v družbi tudi v družabnem delu prireditve, ki bo mnogim ostala v prijetnem spominu. S. Š.

»ELITE IN NARODOVANJE« V TINJAH

Šola kot instrument raznarodovanja

V seriji predavanj je konec aprila v tinjskem domu predaval šolski nadzornik dr. Teodor Domej na temo »Šola in učiteljstvo pri narodovanju koroških Slovencev«.

Temelje osnovnega šolstva je v Avstriji položila v 18. stoletju cesarica Marija Terezija s splošno šolsko odredbo iz leta 1774. Proces ustanavljanja osnovnih šol v občinah in farah pa je trajal vse do konca 19. stoletja. V tem obdobju je bilo kar nekaj zgodovinskih prelomnic in pomembnih dogodkov.

Načelo materinščine

V revolucionarnem letu 1848 se je sčasoma uveljavil nacionalni princip. Država je na zahtevo narodnih gibanj vnesla v šolo načelo osnovnega pouka v materinščini, ki ga niso povsod spoštovali. Na Koroškem slovenščina v osnovnem šolstvu še pred letom 1848 ni bila glavni učni cilj. Že tedaj so šolske oblasti forsirale nemščino. Načelno se ta politika tudi po letu 1848 ni spremenila. Močno se razvijajoča nemškonacionalna orientacija koroških elit in strank je močno spodkopavala princip poučevanja v materinščini. Odnos do obeh deželnih jezikov pa je bil tudi pri slovenskih starših zelo različen. Nakateri so želeli, seveda pod določenimi pogoji in vplivi, da se njihovi otroci v šoli naučijo nemškega jezika. Že tedaj se je porajal spor med pragmatičnim gledanjem na jezik (kaj mi bolj koristi v trenutnem položaju) in nacionalnim principom, ki je hotel emancipirati slovenski jezik do popolne enakopravnosti v koroški družbi. Temu je nasprotovalo nemškonacionalno gibanje, ki je imelo cilj potisniti slovenščino ob rob.

Bitka za šolo

Konflikti na šolskem področju so nastali že v letu 1848 in trajajo pravzaprav do današnjih dni.

Eden prvih konfliktov ki je zajel vse komponente nacionalnega boja na šolskem področju, je bil spor okrog učnega jezika v boroveljski javni šoli.

Učitelj Gregor Somer je na tej šoli poučeval od leta 1847 dalje, rodil pa se je na Golšovem pri Žihpolju. On je bil tedaj izjema med koroškimi učitelji, ker je bil na utripu slovenskega nacionalnega gibanja. Kot učitelj si je prizadeval uveljaviti načelo materinščine tudi v šoli. Zaradi tega je prišel v konflikt z nekaterimi deli prebivalstva, predvsem z višjimi sloji v občini, ki so že tedaj močno forsirali nemščino v šoli. Dobil je težave s šolsko oblastjo, dekanijo in predstavniki občine. Pri tem je zanimivo, da je občinsko predstojništvo izvedlo leta 1851 povpraševanje med ljudmi, kakšno šolo hočejo imeti, kateri učni jezik naj se uporablja. Velika večina občanov se je izrekla za dvojezičen pouk, torej v slovenščini in nemščini. Občina je nato sprejela sklep, da naj bi bil učni jezik nemščina. Ostalo pa je dejansko pri dvojezičnem pouku. K temu je prispevala nekaj tudi katoliška cerkev, ki je imela v svojih rokah šolsko oblast.

V petdesetih letih 19. stoletja je bilo število šol, na katerih se je poučevalo pretežno v slovenščini, največje in je znašalo okrog 23 šol.

Temeljna zakona in zapostavljanje

Cezuro v razvoju osnovnega šolstva tvori člen 19 temeljnega državnega zakona iz leta 1867 in šolski zakon o osnovnem šolstvu iz leta 1869. Na os-

novi teh zakonov se je pričelo obdobje utrakvistične šole, kjer je bila nemščina močno v ospredju. Personalna politika je bila od tedaj naprej v državnih rokah. Na Koroškem pa so politično oblast imele nemškonacionalne oziroma liberalna stranka.

Val konfliktov je v naslednjih letih zajel skoraj vse šole in občine na južnem Koroškem in so trajali vse do konca avstro-ogrske monarhije.

Šolski strokovnjak Teodor Domej je na osnovni popolnoma novih in do danes nepoznatih virov ugotovil, da je nemškonacionalno gibanje in politika na Koroškem načrtno zapostavljala in izrivala slovenščino iz velikega števila južnokoroških šol. Slovenščina v 19. stoletju ni imela enakopravnega položaja. Dejstvo pa je tudi, da je bilo slovensko narodno gibanje tedaj zelo šibko in da je le majhno število slovenskih učiteljev sodelovalo oziroma ga podpiralo.

Po 1. svetovni vojni, v kratkem obdobju uprave države SHS, je bila slovenščina v coni A edini učni jezik. Po plebiscitu leta 1920 je sledil pregon oziroma odpust vseh učiteljev, ki so bili osumljeni sodelovanja z jugoslovanskimi oblastmi. Šolsko službo je tedaj izgubilo nad 50 učiteljev, ostala sta samo dva učitelja, Franc Aichholzer in Ludvik Viternik. Po letu 1920 sledi obdobje, ko je bila slovenščina na južnem Koroškem najbolj zapostavljena. S predčasno upokojitvijo preostalih dveh učiteljev pred 2. svetovno vojno je bilo vprašanje slovenskih učiteljev »rešeno«.

M. Š.

■ Pismo bralca

Draga bralka, dragi bralec Slovenskega vestnika!

Pred več kot mesecem in pol sem razposlal kratko anketo približno stopenj vodilnim slovensko govorečim prebivalcem Koroške. Za odgovor ni bilo menda treba več kot četrte ure pred računalnikom ali s peresom v roki. Seveda nisem pričakoval odgovorov od vseh stopenjdeset anketirancev, vseeno pa si nisem mislil, da jih bom prejel le skromnih petindvajset. Iskreno sem hvaležen tistim, ki so odgovorili, še posebej, ker so napisali skrbno in izrazili zanimiva mnenja. Odgovori sedemnajstih odstotkov razposlanih vprašalnikov vendarle kaže precej žalosten odmev na anketiranje po pošti za temeljito analizo nikakor ne zadošča. Zanimivo je, da sem razposlal taisto anketo v nemščini približno stopenjdesetim nemško govorečim prebivalcem Koroške.

Vljudno ponavljam, da za odgovore še vedno ni prepozno. Podatke bom zbiral vsaj še nekaj tednov. Močno upam, da bo moje pismo spodbudilo vest nekaterih bralk in bralcev Slovenskega vestnika.

S spoštovanjem,

Tom Priestly, Univerza Alberte, Kanada

INTERVJU

Jakob Strauß, novi župan v občini Žitara vas

4. maja je bil zaprisežen novi župan občine Žitara vas, 41-letni Jakob Strauß, doma v Tihoji. Za mesto župana so se potegovali štirje kandidati. J. Strauß, kandidat socialistov, je v prvem krogu dosegel skoraj 59 % vseh glasov. Razume domači slovenski dialekt in ga je pripravljen tudi uporabljati pri pogovoru. Po zaprisegi je za Slovenski vestnik odgovoril na nekaj vprašanj:

Za župana ste bili izvoljeni v prvem krogu. Vas je to presenetilo?

Ja.

Kako si razlagate svoj velik uspeh?

Obiskal sem mnogo gospodinjstev. Imam pozitivno stališče do prebivalstva in na splošno do vseh zadev v občini. Skupinsko delo je mnogo pripomoglo k uspehu.

Biti hočete župan s posluhom za vse občane. Po kakšnih kriterijih boste presoiali, uresničevali ali zavračali želje, predloge in zahteve frakcij v občinskem odboru?

Kot župan hočem biti posrednik in forsirati sodelovanje med frakcijami v občinskem odboru, kjer nobena stranka nima absolutne večine. Predpogoj za uresničevanje projektov so gospodarske in druge potrebe ter možnosti financiranja.

Občina Žitara vas je dvojezična. Boste pri uradovanju slovenščino upoštevali kot enakopravno nemščini?

V kolikor mi bo to možno, da. Zakonske situacije naj se izpolnjujejo. Glede tega nimam nobeni predsodkov in bojazni.

Kakšne so vaše konkretne predstave za dvig vrednotenja slovenskega jezika v javnosti (obvestila občinskega urada, športne in kulturne prireditve, dvojezični napisi, podpora dvojezičnim šolam, etc.)?

Osebo slovenski jezik visoko vrednotim. Pri svojem delovanju ga bom po možnostih vključil. Podpiral bom društveno sodelovanje.

Volilna agitacija vseh štirih kandidatov je bila zelo intenzivna. Čulo se je, da ste menda posameznikom zagotavljali podvzeti vse, da v občini ne pride do postavitve dvojezičnih krajevnih napisov. Je to res?

K temu vprašanju sem bil zelo redko nagovorjen. Potrebno bo, da se bomo ravnali po zakonskih predpisih.

Vam bo poklic nudil dovolj časa za opravljanje odgovorne funkcije župana občine Žitara vas?

Ločiti je treba službeno dejavnost in čas, ki ga potrebuje delokrog župana. Že do sedaj nisem imel le 40-urnega tedna. Tako bo ostalo. Torej pride k tem uram v službi še enkrat toliko časa za opravljanje funkcije župana.

Pogovor z županom je vodil Franc Kukovica.

CELOVEC

Stvarna diskusija o novem ORF zakonu

Pretekli petek so na podijski diskusiji v Celovcu, na kateri so sodelovali predstavniki vladnih strank Franz Morak (VP), Peter Westenthaler (FP), GI ORF Gerhard Weis, predstavnik print skupine Styria Horst Pirker, Klaus Pekarek (zastopnik gledalcev ORF Koroška) in predstavnik avstrijskega reklamnega gospodarstva Buxbaum, razpravljali o novem zakonu ORF. Nad dvourni diskusijo pa je vodil deželni glavar Jörg Haider, tako da do napovedane forumske diskusije sploh ni prišlo.

Predstavnika vladnih strank sta zagovarjala privat-

no televizijo, depolitizacijo ORF, vodenje ORF kot sklad (Stiftung) z neodvisnimi menedžerji, ohranitev deželnih studijev, zagotovitev oddaj za manjšine, ohranitev kakovosti in uspešno delovanje ORF tudi v prihodnosti.

GI Gerhard Weis se je s temi predlogi v glavnem tudi strinjal in opozoril na nekatere nepopolnosti v novem zakonu. On upa, da bodo reformatorji to in ono še upoštevali pri dokončni verziji novega zakona. Povedal je, da dobiva ORF 4,9 milijarde od gledalcev in poslušalcev, 7,9 milijarde pa zasluži z reklamo in drugimi aktivnostmi.

Diskutanti so se izrekli za nadaljevanje stvarne diskusije, za ohranitev substance ORF, za ohranitev in razširitev kakovosti, za javnopravni nalog in močen ORF, ki naj bi bil kos velikim gigantom na področju radiotelevizije.

M. Š.

MUSILOVA HIŠA IN SPOMINJANJE

Treblinka v plesu in simpoziju

Holokavst, načrtovan in industrijsko izveden pokol Judov, ki so ga zagrešili nacionalsocialisti, je tematika, ki ne dopušča mlačnosti, in ki jo je treba ubesediti, se z njo spoprijeti. Tej problematiki se z dvema prireditvama približuje celovška Musilova hiša.

Branje:

Drevi, 10. maja, ob 19.30 bo v Musilovi hiši prva, sicer zaprta predstava »Tanzcafe Treblinka« Wernerja Koflerja. V soboto, 12. maja 2001 s pričetkom ob 20. uri pa bo v celovškem Mestnem gledališču javna premiera »Tanzcafe Treblinka«. Nadaljnje predstave so: od 14. do 19. maja in od 21. do 25. maja, začetek vselej ob 20. uri.

Simpozij:

Srhljivi tematiki »Koroški nacisti in pokoli na Poljskem« je

namenjen simpozij v nedeljo, 13. maja 2001, s pričetkom ob 16. uri v Musilovi hiši.

Po uvodnem filmu bojo spregovorili Siegfried J. Pucher o Odilu Globočniku kot gonilni sili koroške NSDAP, Karl Stuhlpfarrer o pokolih Judov na Poljskem in Walter Manoschek o celovškem procesu proti Ernstu Lerchu v sedemdesetih letih 19. stoletja. Ob 19.30 se bo Gitta Sereny pogovarjala z W. Manoschekom in K. Stuhlpfarrerjem o knjigi »Am Abgrund«.

Maja Haderlap, dramaturginja v celovškem Mestnem gledališču, je o »Tanzcafe Treblinka« zapisala, da to ni »pouk zgodovine« ali »komodno ukvarjanje z njo«. Plesni teater »Treblinka« sooča danes razširjene drže in mišljenje z nacistično zgodovino. Gledalke in gledalci morajo sledovom, ki so opazni v predstavi, sami slediti, to so sledovi, ki iz Avstrije in iz Koroške vodijo v Lublin-Majdanek, Sobibor, Belzec in Treblinko«.

DEŽELNA RAZSTAVA 2001
V BREŽAH

Njena vsebina tehntnejša od »knežjih« skomin

Konec meseca aprila se na splošno začnajo deželne razstave po Avstriji. 28. aprila letos so vsej odprle svoja vrata razstave na Koroškem, Štajerskem in Nižjem Avstrijskem.

Koroška deželna razstava, zasnovana in načrtovana še pod prejšnjim kulturnim referentom dežele Michaelom Ausserwinklerjem, je namenjena srednjeveškemu mestu. Kot nalašč za takšen podvig se je ponujalo najstarejše koroško mesto Breže, ki so v tej dobi kot del salzburske škofije doživele svoj gospodarski razcvet. V glavnem so Breže – oziroma jedro mesta – svojo takratno podobo uspele ohraniti vse do danes.

Razstava se je pričela v soboto, 28. aprila 2001, s pompom, ki naj bi spominjal na srednji vek.

Funkcionalno in preudarjeno urejeni trg med kaščo in knežjim dvorcem, v teh dveh splotjih je namreč razstava nastanjena, je sprejel več kot dva

tisoč ljudi, ki so hoteli neposredno doživljati potek odprtja razstave.

Če odmislimo popustno in sploh vprašljivo maškerado ob njenem odprtju, je razstava res vredna obiska, saj nudi dober in globok vtis v življenjske pogoje takratnega časa, ko je mesto pomenilo tako rekoč svobodo izpod fevdalnega jarma. In tudi mestu Breže je razstava dobro dela, tako kot prej Borovljam in Hüttenbergu, saj je bistveno pomagala izboljšati infrastrukturo občine. To pa je dolgoročno nedvomno najvažnejša in najpomembnejša investicija.

Obisk deželne razstave je treba na vsak način povezati z ogledom Brež in razvalin na obronkih mestnih gričev, saj je ta najstarejša mestna komuna dežele za sama po sebi arhitektonski in kulturni dragulj. Zato naj velja: oglejte si deželno razstavo v Brežah. odprta je do 28. oktobra tega leta. Ne bo vam žal. Za parkirišča je v zadostni merti poskrbljeno, prav tako tudi za prevoz do kašče in do knježjega dvorca.

Še to: v kašči je fascinantna multi medijska razstava na tematiko »Sled samoroga«. Zamislil si jo je Hans Hoffer, ki je tudi idejni oče velikega vodnega kolesa v mestnem jarku Brež.

Franc Wakounig

Z otvoritvene slovesnosti deželne razstave v Brežah

ŽITARA VAS

Trta je močno pognala

Tradicionalni vigredni koncert SPD »Trta« v Žitari vasi se razvija v pravi pevski in plesni užitek. Poleg domačih skupin bogati kulturni večer vedno spet nastop gostov in tako je bilo tudi v Kumstu preteklo soboto, ko se je prvič domači publiki predstavil Aleš Črnko iz Celja.

Kulturni večer je začel MoPZ SPD »Trta« pod vodstvom Pavlija Sterna s šopkom domačih in narodnih pesmi. Vokalna skupina »Pet in tri« je navdušila z nežnimi in mehki glasovi v obeh deželnih jezikih. Aleš Črnko je v svojem domačem narečju v spremljavi kitare zapel nekaj lirskih pesmi Iztoka Mla-

Interpret Aleš Črnko iz Celja Foto: Stukelj

karja in Adija Smolarja. Pisan kulturni večer pa je zaokročila domača folklorna skupina, ki z vpletanjem igralskih elementov išče nove izrazne možnosti. Spored je dvojezično povezovala Helena Petek.

M. Š.

Več kot tri leta so med Avstrijo in Slovenijo trajala usklajevanja za podpis kulturnega sporazuma, ki naj bi izboljšal prihodnost dvostranskih meddržavnih odnosov. Koroški Slovenci smo sicer želeli podpis sporazuma v manjšini bolj naklonjenemu oziroma, ker najnovejši razvoj na Koroškem z ostrimi napadi »Karntner Heimatdiensta«, »Karntner Abwehrkampfverbunda« in Haiderja na pravice koroških Slovencev nikakor ne morejo biti v smislu dobrososedskih odnosov med obema državama. Vendar je v tej nakazani dilemi tudi že zastavljeno osnovno vprašanje. Ali podpis kulturnega sporazuma pozdravljamo ali ga iz političnih razlogov odklanjamo?

Znano nam je, da so dolgotrajnim pogajanjem botrovali predvsem politični razlogi, manj pa stvarni oz. vprašanja, ki naj bi bila predmet kulturnega sporazuma. V končni verziji besedila se nič drugega ni izkristaliziralo kot definicija sodelovanja na področju kulture, izobraževanja in znanosti, medsebojno priznanje zrelostnih, univerzitetnih in visokošolskih spričeval in akademskih nazivov ter izmenjava učbenikov in učnih načrtov s področja zgodovine, zemljepisa in kulture. Posebej so omenjeni tudi pripadniki nemško govoreče etnične skupine v Sloveniji in obveza obeh držav za podporo kulturnih dejavnosti za zaščito njihove istovetnosti. In prav to vprašanje je bilo

KOMENTAR

Janko Malle

skupno z vprašanjem 7. člena avstrijske državne pogodbe dolga časa najbolj sporno pri nastajanju kulturnega sporazuma. Politična izsiljevanja in pogojevanja so dolgo časa preprečevala vsako normalno usklajevanje glede stvarnega sodelovanja na

Manj bojazni in več kulture ob podpisu kulturnega sporazuma

izrazito kulturno-izobraževalnem področju. Politična mistifikacija kulturnega sporazuma pa je v resnici tudi glavni naboj koroških protislovenskih izpadov, ki jim je dokaj tvegano pogajalsko zadržanje (tudi) slovenske strani glede 7. člena ADP in nemško govoreče etnične skupine v Sloveniji dobrodošel povod za instrumentalizacijo medsebojnih kulturnih interesov v politične namene.

Vedno sem bil mnenja, da omemba 7. člena ni nujna referenca za podpis sporazuma. Če 7. člen ni omenjen v sporazumu, s tem niso razveljavljene določila ADP in avstrijske ustave. Prav tako se ni v ničemer spremenil odnos avstrijske države do ustavno priznanega statusa Slovencev v Avstriji. Vztrajanje pri navedbi 7. člena ADP bi lahko preprečilo podpis kulturnega sporazuma. Prav tako vprašljivo in konec koncev neproduktivno se mi

zdi dolgotrajno nasprotovanje republike Slovenije omembi nemško govoreče etnične skupnosti v sporazumu. Ne glede na to, koliko jih je in kako so razpršeni po celi Sloveniji, je mimo vseh zgodovinskih in političnih bremen le treba priznati, da gre za jezikovno in kulturno preživetje maloštevilne etnične skupine. Nič drugega v kulturnem sporazumu ni zapisano. To naj bi zmogla tudi mlada slovenska demokracija.

Eno so čustveni naboji z germanofobno retoriko, drugo pa je toleranca in spoštljiv odnos do drugačnosti na ravni kulturnega sodelovanja.

Ne glede na to, v kakšnem političnem ozračju je prišlo do podpisa kulturnega sporazuma, vidim v njem možnost za napredek, v katerem naj bi bili tvorniki člena tudi koroški Slovenci. Zavedam se, da sporazum še čaka na dejanja, vendar nam na formalni ravni izkazuje možnosti, da kulturno sodelovanje med Avstrijo in Slovenijo dobi več pomena kot doslej. Za koroške Slovence je to pozitivno: izkoristiti bi morali vsako priložnost, ki nam s tem sporazumom olajša tvorno sodelovanje z republiko Slovenijo na kulturno-izobraževalnem področju. Nič drugega ta sporazum ne ureja, prav gotovo pa ne statusa koroških Slovencev v Avstriji in nemško govorečih v Sloveniji.

KULTURNE NOVICE

Ljubljanski poletni festival

Na novinarski konferenci v Mestni hiši je direktor in umetniški vodja ljubljanskega festivala predstavil program letošnjega, že 49. poletnega festivala, ki bo potekal na enajstih različnih prizoriščih v času med 14. junijem in 13. septembrom.

Ljubljancem in drugi obiskovalci si bodo v treh mesecih lahko ogledali devetinsedemdeset različnih prireditev, na katerih bo nastopilo okoli 3500 nastopajočih iz petindvajsetih držav.

Prireditve ljubljanskega poletnega festivala so razporejene v štiri programske sklope. Letošnji festival se bo začel 14. junija na ljubljanskem gradu, kjer bo Rok Golob z Big Bandom RTV Slovenija in gosti predstavil svoj instrumentalno-vokalni projekt »Funk and Latin Jazz are in Town«.

V juniju bo na ljubljanskem gradu potekal gledališki program, v katerem bo osem predstav, med njimi tudi premiera Cankar-Kmecl-Kuntnerjevega dela »Domovina, glej, umetnik v grajskih zaporih« v interpretaciji Toneta Kuntnerja. V tem sklopu bo nastopilo še Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice, Gledališče Ko-

medija iz Zagreba, SNG Drama iz Ljubljane, Gledališče Ptuj, Mestno gledališče ljubljansko, v dveh monodramah pa bosta nastopila igralca Zijah A. Sokolovič in Saša Pavček.

Ob 100-letnici Verdijeve smrti si bodo obiskovalci v juliju v Poletnem gledališču Križanke lahko ogledali šest njegovih oper, in sicer: »Nabucco«, »Traviata«, »Rigoletto«, »Aida«, »Macbeth« in »Requiem«, v izvedbi Hrvaškega narodnega gledališča iz Zagreba, Opere in baleta SNG Maribor in Litvanskega nacionalnega simfoničnega orkestra, ki bo pripravil tudi večer glasbe Georgea Gershwinja.

V avgustu bodo prireditve komorne glasbe potekale na ljubljanskem gradu ter v Križevniški in Frančiškanski cerkvi. Med drugimi bodo nastopili Komorni orkester iz Pforzheima, Komorni orkester »Classica« iz Milana, Zagrebški kvartet saksofonov, Komorni orkester »Musica viva« iz Moskve, Ansambel Juilliard »2000« iz New Yorka, Solisti salzburskega komornega orkestra, Komorni orkester »Ave sol« iz Rige, solisti orkestra milanske Scale ter pianisti Bernard Roberts, Hinko Haas, Leonid Brumberg, Nikolaj Luganski in Daniele Alberti.

Četrte mednarodne likovne kolonije, ki bo potekala med 3.

in 6. avgustom, se bo udeležilo osem slikarjev, med njimi tudi koroški Slovenec Gustav Januš.

Septembra bo salzbursko deželno gledališče uprizorilo balet Petra Breuerja »Tango ljubezni«, nastopil bo Vlado Kreslin z gosti, Gledališče Komedija iz Zagreba pa bo predstavilo rock opero »Jesus Christ Superstar«. Festival bo 13. septembra zaključil Simfonični orkester RTV Slovenija z dirigentom Liorjem Shambadalom in klarinetistom Gioro Feidmanom, in sicer s koncertom »Od Klezmerja do Astora Piazzolle«.

Med 27. avgustom in 2. septembrom bo Emonska ulica povezala ljubljanski poletni festival še z enim v Ljubljani že tradicionalnim festivalom, to je s Trnfestom 2001, in se spremenila v Emonsko promenado s stojnicami in improviziranimi prizorišči z bogatim mednarodnim programom.

Letošnja novost je tudi ponovna obuditev »Slovenske popevke«, ki jo Festival Ljubljana pripravlja skupaj z RTV Slovenija. Prireditve bo 7. julija na ljubljanskem gradu.

Vstopnice je možno rezervirati le do konca maja na telefonsko številko 00 386 1 252 65 44 in preko interneta <http://www.festival-lj.si>, kjer je objavljen tudi program festivala

Irena Destovnik

K & K V ŠENTJANŽU

Abonma začel z nabito dvorano

Skrbi vodje kulturnega in komunikacijskega centra v Šentjanžu Trude Wieser, kako zapolniti sedeže v gledališkem abonmaju, so se razblinile prav na dan prve predstave. Po koroški navadi – vse zadnji hip – so prav zadnji dan ljubitelji kvalitetnega gledališča kupili vse razpoložljive abonmajske karte. Skrb se je sprevrgla v nasprotno: kako nekaterim gledališnikom, ki so pripotovali celo iz pliberškega kraja, zagotoviti sedež v dvorani. Pa se je vse srečno izteklo. Resda je bila scena nekoliko povečana in je dvorani odvzela kakih dvajset do trideset sedežev, ki nekako ostajajo za prihodnje predstave zlata rezerva.

Bernarda Oman (poznano jo iz Ljubezenskih pisem) in Boris Ostan sta odlično odigrala psihosocialno komedijo Ingmarja Bergmana Prizori iz zakonskega življenja in ji v režiji Mileta Koruna vnesla

pravšnjo mero humornosti in celo grotesknosti. Zelo zahteven tekst, na katerem leži vsa predstava, sta izvedla na umetniško zelo dovršenem nivoju, ga bogatila s telesno in obrazno igro, mu dajala meso in kri. Nič čudnega torej, da ju gledalci po predstavi skoraj niso pustili z odra.

Naslednja predstava: Naključni človek

Že prihodnji četrtek, 17. maja, pa bo v k & k centru že druga abonmajska predstava. Na odru bo spet duet; tokrat Milena Zupančič in Ivo Ban v slovenski praznovodbi drame francoske avtorice Jasmine Reza Naključni človek v režiji Zvoneta Šedlbauerja. Z ozirom na sloves obeh igralcev lahko pričakujemo vrhunski gledališki užitek.

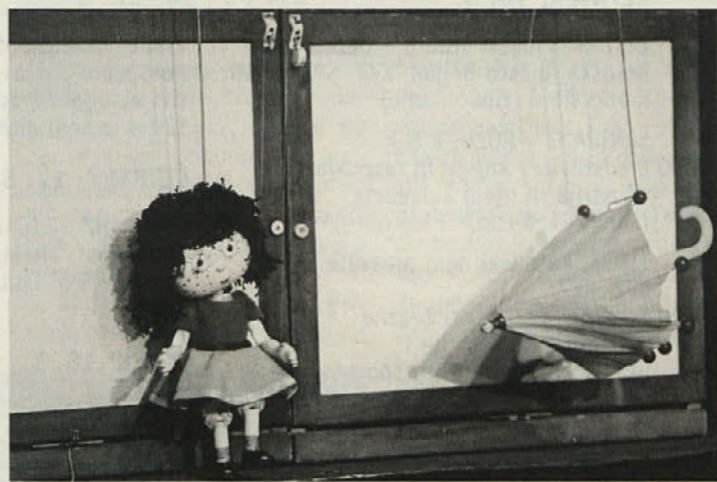
Seveda je predstavljanje in vabljenje na predstavo ob polni dvorani in razprodanem abonmaju odveč. Toda, morda pa se bo z ozirom na velikost scene našlo še kaj prostih sedežev. V tem smislu pokličite na SPZ Trude Wieser, 0463 5143 00-13. J. R.

Primerno za trenutno muhasto vreme je bila v nedeljo, 6. maja, dopoldne v šentjanškem k & k centru lutkovna predstava »Moj dežnik je lahko balon«. Gostovalo je Lutkovno gledališče »FRU, FRU« iz Ljubljane.

Igra za dve osebi, v številnih vlogah nastopata Irena Rajh-Kunaver in Marjan Kunaver, je srčkana pripoved o deklici, ki s pomočjo in podporo dežnika odkriva širni svet in spoznava znance in prijatelje ter njihove skrite želje. Posrečena je predvsem scenska plat; za kovčku podobno škatlo se skriva pravo čudo kulisnega bogastva, kjer se po potrebi vse premika in giblje in tudi leta.

GLEDALIŠČE ZA OTROKE

Lutke v zraku in v k & k centru

Celovška univerza je v organizaciji prof. Petra Gstettnerja,

CELOVŠKA UNIVERZA Pretresljive podobe o trpljenju

s podporo mesta Beljak in Mauthausen aktiv Koroška pripravila razstavo del pripadnika romske narodnostne skupnosti Karla Stojke v spomin na holokavst pred 55 leti.

Prof. Karl Stojka se je rodil leta 1931 in kot enajstletnega fanta ga je 3. marca 1942 v šoli aretiriral gestapo, nato pa so ga z njegovo družino deportirali v taborišče Auschwitz-Birkenau. Kot mladinec je okusil še koncentracijska taborišča Flossenbürg, Buchenwald in pretipel »smrtni pohod« in leta 1945 doživel osvoboditev izpod nemškega jarma. Njegovega očeta so umorili v taborišču Mauthausen. Mnogi nje-

govi družinski člani ter številni sonarodnjaki so bili žrtve groznega holokavsta.

Mladi Karl Stojka je videl z lastnimi očmi vrste ljudi raznih narodnosti, ki so se nastavliali pred uničevalnimi krematoriji, videl je, ko so gestapovci sortirali taboriščnike, videl je, kako so poveljniki v taboriščih hujskali pse na uboge trpine...

Vsa ta grozna doživetja je Karl Stojka desetletja po holokavstu prenesel na platno. On je avtentičen interpret in priča tretjega rajha, katerega so podpirali številni gospodarstveniki, znanstveniki, tehniki, se podredili nacistični ideologiji

in se okoriščali od tega nečloveškega sistema. Mnogi so potem po vojni neovirano nadaljevali kariero.

Podobe Karla Stojke so v gorečih, temnih barvah, polne pretresljivosti, obupa, vendar so opazni tudi žarki upanja. On riše za nas, v spomin našega časa in v opomin bodočim generacijam. Slike izražajo resnico, bolečino in pravzaprav ne potrebujejo pojasnila.

Karl Stojka s številko »Z:5742« je ob otvoritvi dejal: »Moje slike so grde. Z njimi hočem nagovoriti mlade ljudi, ki so jutrišnji odrasli«. Razstavo pojmuje kot poziv proti rasizmu in antisemitizmu.

Razstava je na ogled do 21. maja 2001, v avli celovške univerze. M. Š.

ŠKOCJAN

Zadnje vigredno petje

Med tradicionalne kulturne prireditve obeh domačih kulturnih društev spada vigredni koncert, katerega oblikujejo poleg domačih pevskih skupin tudi še sosednje in pa gosti. Vigredni koncert je preteklo soboto potekal v stari in častitljivi dvorani Kassl, katero bo kmalu zamenjal nov nakupovalni center.

Številno publiko v nekdanji farni dvorani je pozdravil predsednik Miha Vrbinc, nato pa so sledili nastopi skupin.

Dekliška skupina iz Škocjana se je s svojim ljubkim nastopom zahvalila Mirjam Sadnikar za nje-

no dolgoletno vodenje otroškega zbora, sodelovanju pri skupini »Nomos« in cerkvenem zboru.

Otroški zbor SPD »Danica« iz Šentprimža pod vodstvom Barbare Mistelbauer-Stern je navdušil z nekaj pesmimi o vigrednem času. Mladinski zbor »Nomos« prepeva že nekaj let, sestav skupine pa se vedno spet spreminja, vodi pa ga Bertelj Logar. Repertoar zbora obsega domače in mednarodne pesmi. Šopek narodnih in mednarodnih pesmi je ubrano zapel Oktet Suha in požel veliko aplavza.

Spomladanski koncert je zakrožil MoPZ »Vinko Poljanec« pod vodstvom Franca Starza. Bogat kulturni spored sta v obeh deželnih jezikih moderirala Sonja Starz in Miha Riegelnik. M. Š.

Umetnik in taboriščnik Karl Stojka s koroškimi priporniki Ano Zablatnik, Hanzijem Ogrisom in Matevžem Wieserjem

Foto: Stukelj

ŠENTJANŽ

Literarna delavnica v k & k

25. aprila letos so se učenci glavnih šol Vetrinj in Borovlje srečali z vrstniki iz osnovne šole Poljane in osnovne šole Sostro iz Ljubljane pri literarni delavnici v k & k centru v Šentjanžu v Rožu. Tokrat je bila to že šesta literarna delavnica, srečanja pa se vrstijo enkrat letno.

Na letošnji literarni delavnici je iz svojih del bral Gustav Januš. Po spoznavalni igri ter glasbenem in plesnem vložku učenec in učencev iz Slovenije in po branju Januševih pesmi je

sledilo kreativno delo v mešanih avstrijsko-slovenskih skupinah. Nastale so zanimive zgodbe na podlagi Januševega »Metulja«.

Dopoldanski del je služil pisanju, branju in izpopolnjevan-

ju v slovenskem jeziku, popoldan pa je bil namenjen ogledu »malega sveta« ob Vrbskem jezeru.

Projekt je podprl k & k center v Šentjanžu v Rožu. N. M.

Oktet Suha

Foto: Stukelj

PRIREDITVE

ČETRTEK, 10. 5.

- BELJAK, Filmski studio – Dežela Koroška, mesto Beljak, KKZ, SPZ
18.45 Kratki filmi (film mladje)
ŠENTJANŽ v ROŽU, k & k
20.00 Predstavitev knjige in razprava »Avstrija in njeni Slovenci« (Janko Pleterski)
TINJE, Katoliški dom prosvete – SPZ, KKZ
20.00 Srečanje s študenti Zvezne pedagoške akademije iz Gradišanske; kulturni spored: kratki film BACKUP-Slovenska beseda na Koroškem in nastop jazz-skupine mih-group

PETEK, 11. 5.

- CELOVEC, univerza, slušalnice C
16.00 Odprtje knjižnice Karla Popperja
OBIRSKO, pri Kovaču – SPD Valentin Polanšek
19.30 Materinska proslava. Nastopajo: domače skupine, Tamburaška skupina Tamika in Oktet Suha
CELOVEC, v Mohorjevi LŠ
20.00 Šolski ples Mohorjeve LŠ

SOBOTA, 12. 5.

- CELOVEC, Ljudski dom – Grubi
13.30 Informacija & Workshop »Lebendige Demokratien«
DUNAJ, v Korotanu
15.00 Lutkovna predstava skupine »Navihanci« iz Celovca. Glasbeni okvir: Niki in Tobias Karall.
BELJAK, Mladinski center »Hollo« – Dežela Koroška, mesto Beljak, KKZ, SPZ
19.30 Koncert Zipi & Bališ
BOROVLEJE, pri Cingelcu na Trati – SPD Borovlje
20.00 Koncert »Vsaka vas ima svoj glas«. Sodelujejo: Komorni zbor SPD Borovlje, Ženski kvartet Borovlje, Vokalna skupina iz Slovenjega Plajberka, Kvartet iz Šmarjete, Chór der Dorfgemeinschaft Glainach, Kozarjevi puebi Ždovlje
ŽELEZNA KAPLA, hotel Obir – Lovski pevski zbor
20.30 Lovski ples. Igra: ansambel »Igor in zlati zvoki«

PONEDELJEK, 14. 5.

- CELOVEC, v Evropski hiši, Reitschulg. 4 – Inšt. za V in JV Evr. v Ljubljani, SZI Celovec, univerza Celovec, SZI Dunaj
17.00 Podijska diskusija o stanju in perspektivah znanstvenega sodelovanja med Koroško, Slovenijo in Italijo (konec maja po internetu www.ff.uni-lj.si/asrlo/ kot video-on-demand)

TOREK, 15. 5.

- TINJE, v domu Sodalitas
19.30 Kirche und Geistlichkeit als Faktoren der »Nationalisierung« der Kärntner Slowenen; predava dr. Joško Till
CELOVEC, avla HAK 2
20.00 Odprtje razstave »Romi 2000«
PLIBERK, kulturni dom – SPD Celovec, MePZ Podjuna
20.00 Dia-predavanje »Ski Extrem-Everest« (Davo Karničar)
ŠENTJANŽ, k & k – Katoliška prosveta Rož-Zilja in fara Sentjanž
20.00 Predavanje »Wie mit Kindern über Gott reden«. Predavateljica: Mag. Sabine Oberzauchner-Riepl

SREDA, 16. 5.

- TINJE, Katoliški dom prosvete
19.30 Potopisno predavanje z diapozitivi »Libija«. Predavatelj: Hanzi Weiss iz Sentjanža

ČETRTEK, 17. 5.

- ŠENTJANŽ v ROŽU, k & k
20.00 Gled. pred. »Naključni človek«. Gostuje: SNG Ljubljana – mala drama

PETEK, 18. 5.

- DUNAJ, 16. okr., Lindauerg. 26 (v Cankarjevi hiši)
11.00 Odkritje spominske plošče Ivanu Cankarju; zatem akademija v restavraciji »10er Marie« z referati dr. F. Bernika, Michalea Guttenbrunnerja, Erwina Köstlerja in Leva Detele; moderacija prof. dr. Katja Sturm-Schnabl
ŠENTPETER PRI ŠENTJAKOBU, v prostorih Višje šole
19.30 Sklepna prireditel pod geslom »Jezik je življenje«
PLIBERK, kulturni dom
20.00 NIGHT OF THE DANCE. Broadway Dance Company

SOBOTA, 19. 5.

- PLIBERK, pred kulturnim domom – NI Urban Jarnik
8.30 Odhod na ekskurzijo »Po sledih Mojstra iz Nonče vasi«; ogled fresk po cerkvah dekanije Pliberk in Mežiške ter Dravske doline; vodstvo prof. Breda Vilhar in Simona Javornik (muzej Ravne)
ŠENTPRIMOŽ, kulturni dom – SPD Danica, SŠZ
13.00 2. super-trim
ŠENTJANŽ, k & k
20.00 Vernisaža del Joška Hrobatha »Zamisli v kovini«. Ob odprtju razstave bodo nastopili umetniki Marko Kobal (bariton), Tomaž Plahutnik (citre) in Tone Kuntner

PETEK, 25. 5.

- PLIBERK, kulturni dom – SPD Edinost, Gostilna Dom
20.30 Dalmatinski večer z žensko klapo z otoka Vis

SOBOTA, 26. 5.

- PLIBERK, kulturni dom – SNI Urban Jarnik, KD Pliberk
9.00 Zablatnikov dan
OBIRSKO, pri Kovaču
20.00 Vigredni ples z ansamblom Lojzeta Slaka

RADIO KOROŠKA

SLOVENSKE ODDAJE – teletekst 299

ČE 10. 5. ■ 18.10 Rož – Podjuna – Zilja

PE 11. 5. ■ 18.10 Utrip kulture

SO 12. 5. ■ 18.10 Od pesmi do pesmi ...

NE 13. 5. ■ 6.08 Dobro jutro, Koroška / Guten Morgen, Kärnten! 18.00 Glasbena

PO 14. 5. ■ 18.00 Kratki stik

TO 15. 5. ■ 18.00 Otroški spored

SR 16. 5. ■ 18.10 Glasbena mavrica 21.04 Večerni spored

DOBER DAN, KOROŠKA

NE 13. 5. ■ 13.30 ORF 2 • Dialog med narodnima skupnostima: Ponovno srečanje v znamenju sklepov, želja in »tabujev«. • Dialog v službi človeka: Rektor Katoliškega doma prosvete v Tinjah Jože Kopeinig obhaja 60. rojstni dan; • (Ne)znano zamejstvo: Projekt dr. Janka Zerzerja – več kot zgolj turistični vodnik. • Marija, mati vseh narodov: Marijino petje v treh jezikih v romarski cerkvi pri Mariji na Otoku. • Nogomet v regionalni ligi: Slovenski atletski klub : St. Florian.

PO 14. 5. ■ 3.15 ORF2 16.00 TV SLO1 (Pon.)

Vsebinsko slovenskega televizijskega sporeda lahko preberete tudi na ORF-teletekstu, stran 299.

internet: <http://volksgruppen.orf.at>

PRAZNUJEJO: Marta

Schaffer s Suške gore – rojstni dan; Bertl Boštjančič iz Branče vasi – 93. rojstni dan; Marko Joštl na Humcu – 20. rojstni dan; Majdi Blüml iz Šentjanža – 70. jubilej; Anica Koschat iz Podgorij – rojstni dan; Flori Juh iz Galicije – 80. rojstni dan; Helka Mlinar iz Škocijana – rojstni dan; Marija Polzer iz Vesel pri Šentprimozu – rojstni dan; Ani Haschej iz Kokij – rojstni dan; Zofi Sadjak iz Podjune – rojstni dan; Kati Wruulich iz Grabalje vasi – rojstni dan; Ana Wuzella iz Kota pri Šentjakobu – rojstni dan; Valentin Želodec iz Podjune – 30. rojstni dan; Florijan Dlopst iz Podgore – rojstni dan; Anka Zdovc iz Goselne vasi – rojstni dan; Helena Igerc iz Podkraj – rojstni dan; Peter Bricman iz Strpne vasi – rojstni dan; Monika Gasser iz Bilčova – rojstni dan; Rado Janežič iz Celovca – rojstni dan; dr. Franci Zwitter z Dunaja – rojstni dan; Hani Skias z Blata pri Pliberku – 50. rojstni dan; Lojz Rosenzopf iz Breške vasi – rojstni dan; Barbara Riedmann s Ponikve – rojstni dan; Janez Čepin iz Podgore pri Šmihelu – 75. rojstni dan; Ursula Jagoutz v Hmelšah – 78. rojstni dan; Zofi Reinwald iz Lovank – rojstni dan; Zofka Sturm iz Mokrij – rojstni dan; Alojz Hobel iz Vesel pri Šentprimozu – rojstni dan; Tomej Petek iz Zagoz – rojstni dan; Erika Seitz z Dobrove – rojstni dan; Anton Okorn iz Vinogradov – rojstni dan; Ana Kassl iz

SLOVENSKI VESTNIK

čestita

Štriholč – 66. rojstni dan; Flori Smrtnik z Obirskega – 70. rojstni dan; Toni Miksche s Hodiš – rojstni dan; Zofka Veratschnig v Hmelšah – rojstni dan; Terezija in Franc Frantar iz Mlinč – 40-letnico skupnega življenja; Monika Mak iz Sel – rojstni dan; Franci Stern z Borovnice – rojstni dan; Primi Mlečnik s Kota – rojstni dan; Hanca in Tonček Urschitz iz Loč – rojstni dan; Ivan Lukan iz Vetrinja – rojstni dan; Marko Trampusch z Doba – rojstni dan; mag. Božo Hartmann iz Škocijana – rojstni dan; Janko Zwitter iz Zahomca – rojstni dan; Za posredovanje imen slavljenk in slavljenecv se zahvaljujemo predvsem slovenskemu oddelku ORF v Celovcu!

Slovenski vestnik – usmerjenost lista
sestevke mnenj izdajatelja in urednikov s posebnim poudarkom na narodnopolitičnem interesu.
SV prejema podpore iz sredstev za pospeševanje narodnih manjšin.

tel. 0463/514300-0 • faks -71

UREDNIKA

Sonja Wakounig (-50)

E-mail: sonja.wakounig@slo.at

Tajništvo Urška Brumnik (-14)

Naročniška služba Milka Kokot (-40)

Prireditve Andrea Metschina (-22)

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

TISK

Založniška in tiskarska družba z o. j. DRAVA

tel. 0463/50566

VSI

Tarviser Straže 16, A-9020 Klagenfurt/Celovec

RADIO KOROTAN

na frekvencah 105.5, 106.8 in 100.9

PO-PE ■ 6.00 Dobro jutro, sonce 8.00 Viža 8.30 Živa 14.00 Viža 14.30 Korotanov zimzelen 15.00 Kratek stik 16.30 KoroDan (KORO-žurnal 17.15–17.30)

SO ■ 7.00 Domača budilka 8.30 Korotanov mozaik 14.00 Južni veter 16.00 Smrklija

NE ■ 6.30 Sedem pred sedmo 7.00 Domača budilka 8.00 Otroški vrtljak 8.30 Zajtrk s profilom 14.00 Iz zlate dvorane 15.00 Zborovska 15.30 Čestitamo in pozdravljamo 17.30 Šport in kratke vesti

RADIO AGORA 105,5

Tel. 0463/418 666 Faks: 418 666 99
e-mail: agora@magnet.at

PE 27.04. ■ 10.00 Kalejdoskop / News Flash 11.00 BBC News 11.06 Tedenski obzornik 12.00 Poročila 12.07 Na današnji dan 12.13 Divan 13.00 Zrcalo kultura 18.00 Otroški kotiček Male modrosti 18.15 Govorim-govoriš (pon.) 18.45 Poročila 19.00 Proud to be loud 20.00 BBC News 20.06 Global Loops 22.00 Rdeči Boogie / glasbeni magazin 23.00 Ta mera (pon.) 24.00 Soundtrack tedna: Tiger & Dragon 01.00 Glasba – jazz/world

SO 28.04. ■ 10.00 Forum 11.00 BBC News 11.06 Labirinti sveta 11.15 Glasba 12.00 Poročila 12.07 Na današnji dan 12.13 Divan 13.00 Svet je vas 18.00 Glasba 18.45 Poročila 19.00 V pogovoru (pon.) 20.00 BBC News 20.06 Yugo-Rock 23.00 Izven zakona (pon.) 01.00 Glasba – jazz/world

NE 29.04. ■ 10.00 Evropa v enem tednu 10.30 Glasba 11.00 BBC News 11.06 Literarna kavarna 12.00 Poročila 12.07 Na današnji dan 12.13 Divan 12.30 Special: Armutsnetzwerk 18.00 Rdeči Boogie (pon.) 18.45 Poročila 19.00 Music for the Masses / glasbeni magazin 21.00 The Rest of the Day 22.00 For Those About to Rock 24.00 Glasba – jazz/world

PO 30.04. ■ 10.00 Kalejdoskop 10.30 Na dan z besedo 11.00 BBC News 11.06 Zdrava ura: dr. Štukelj-Novak 12.00 Poročila 12.07 Na današnji dan 12.13 Divan 13.00 Druga glasba: slovenski interpreti 18.00 Otroški kotiček Male modrosti 18.45 Poročila 19.00 Sto decibelov 20.00 BBC News 20.06 Take the Jazz Train 22.00 Context XXI 23.00 Zrcalo kultura (pon.) 24.00 Glasba – jazz/world

TO 01.05. ■ 10.00 Kalejdoskop 10.30 Koroška vadi pogovor 11.00 BBC News 11.06 Govorim-govoriš 12.00 Poročila 12.07 Na današnji dan 12.13 Divan 13.00 V pogovoru 18.00 Otroški kotiček 18.30 Na dan z besedo (pon.) 18.45 Poročila 19.00 Kakko! 20.00 BBC News 20.06 Noche Latina 21.00 Glasba 22.00 Literarna kavarna (pon.) 23.00 Vešča / Nachtfalter 00.30 Glasba

SR 02.05. ■ 10.00 Kalejdoskop 10.30 Na dan z besedo 11.00 BBC News 11.06 Literatura je dogodivščina 11.15 Voz latina 12.00 Poročila 12.07 Na današnji dan 12.13 Divan 13.00 Po Koroškem 18.00 Otroški kotiček 18.15 Govorim – govoriš (pon.) 18.45 Poročila 19.00 Izven zakona 20.00 BBC News 20.06 Ruff Radio / Hip Hop 22.00 Mad Force / Hip Hop 24.00 Spezial (pon.): Armutsnetzwerk 01.00 Glasba – jazz/world

ČE 03.05. ■ 10.00 Kalejdoskop 11.00 BBC News 10.30 Koroška vadi pogovor 11.06 Govorim – govoriš 12.00 Poročila 12.07 Na današnji dan 12.13 Divan 13.00 Ta mera 18.00 Otroški kotiček 18.30 Na dan z besedo (pon.) 18.45 Poročila 19.00 Yesterday & Today 20.00 BBC News 20.06 Freak Show 21.00 Glasba 22.00 Svet je vas (pon.) 23.00 Sto decibelov (pon.) 24.00 Glasba

Čestitka

Dolgoletnemu članu odbora Zveze slovenskih organizacij in odborniku koroške Kmetijske zbornice Janku Zwitteru iz Zahomca vse najboljše za 55. rojstni dan!

BELJAK: 9. KULTURNI TEDEN KOROŠKIH SLOVENCEV

Lepe besede o sožitju v deželi Koroški

V nedeljo, 6. maja, zvečer se je v Beljaku pričel letošnji, že 9. kulturni teden koroških Slovencev, ki ga v sodelovanju z obema slovenskima kulturnima centralama SPZ in KKZ ter z občino-prirediteljico pripravlja Urad za slovensko narodno skupnost pri deželni vladi.

Teden, tako ddr. Karl Anderwald, namestnik vodje deželne urada, je namenjen dialogu med manjšino, ki je bistven sestavni del koroške identitete, in med večino, ki manjšine ne pojmuje kot grožnjo. Vodja Urada za slovensko narodno skupnost Karl Hren pa je poudaril, da se mora dialog vztrajno razvijati naprej in dosegati sadove. Takšen sad bi na primer bila ustanovitev sklada za dvo in večjezične otroške vrtce.

Helga Sandriesser, mestna svetnica mesta Beljak, zastopala je župana Manzenreiterja, je menila, da se je sožitja in kulturnih veščin treba stalno priučevati, vsak jezik je vrata v nov miselni in duhovni svet, kulturni teden koroških Slovencev pa naj odpira okna vanj. Otvoritev kulturnega tedna so se udeležili

med drugim minister za socialne zadeve Haupt, deželni glavar Haider, predsednika slovenskih osrednjih organizacij Sturm in Sadovnik, predsednika kulturnih central Brumnik in Zerzer ter predstavnik slovenskega generalnega konzulata v Celovcu konzul Žmauc.

Deželni glavar je kulturni teden označil kot dobro pot za odstranjevanje predsodkov. Potem je začrtal koroško pot pri reševanju odprtih manjšinskih vprašanj: te poti ne smejo določati zakonska določila ali meddržavne pogodbe.

Če naj v deželi vlada dialog, deželna vlada da se k njemu priznava, potem partner (beri Slovenci) ne smejo groziti s sodišči. Zanj so tisti, ki se obračajo na ustavno sodišče »zahrbtni politični ostrostrelci na regionalni in komunalni ravni«.

Zahteve po novih dvojezičnih napisih so zanj čezmerne, v zadevi uradne dvojezičnosti pa

da dežela ravna zelo fleksibilno.

Podpis kulturnega sporazuma med Slovenijo in Avstrijo je za Haiderja uspešen korak h krepitvi medsebojnega zaupanja. Napovedal je možno rešitev glede finančne podpore dvo in večjezičnim vrtcem, glasbeni šoli, pri radiu pa dvanajsturni

pilotni projekt slovenskega radijskega sporeda. Ni pa Haider povedal tega, kar je dejal na zborovanju svobodnjakov minul teden v Dobrli vasi: S tem projektom bi slovenščina izgubila iz koroškega regionalnega programa.

Stalno pa je govornik opozarjal koroške Slovence, naj ne

Občinsko je pozorno sledilo sporedu

prenapenjajo senzibilnosti večine, absolutno moteče da je, če maloštevilni stalno grozijo s sodišči.

Minister Haupt je glede manjšinskih pravic in zahtev dejal, da je pot malih korak še vedno najboljša. Obe strani se morata učiti iz zgodovine in nositi rane, ki sta si jih v zgodovini medsebojno zadali. Tudi on osebno da je naredil velik razvoj v tem vprašanju. Glede dvojezičnih vrtcev je minister dejal, da je z uradom zveznega kanclerstva dosežen osnovni konsenz, da bojo od jeseni naprej tekla sredstva njegovega ministrstva. Izrazil je upanje, da se na Koroškem ne bi več prepirali zaradi jezikov v otroških vrtcih, ampak da bi končno spoznali, kako pomembno je znanje jezikov.

Za kulturni okvir otvoritve kulturnega tedna v Beljaku so poskrbeli MoPZ »Trta« iz Žitare vasi (vodi Pavli Štern), dijakinja Slovenske glasbene šole Nina Popotnik in Nataša Sienčnik ter kiparka Nežika Novak. Povezovala je Mira Grötsch-nig-Einspieler.

GLASBENI DOGODEK PRI ZILJI

Primus Sitter gostoval v Zahomcu

Dobre stvari se ne dobijo na vsakem vogalu, čudovite rože čestokrat cvetijo v zavetju. To je srž koncerta džez-kitarista Primusa Sitterja & O. Groenewald Newnet-skupine v petek 27. aprila 2001 v Športni hiši v Zahomcu.

Koncert, ki ga je v sodelovanju z Dvojezičnim zborom in skupino Musik an der Gail/ Glasba pri Zilji priredilo krajevno Slovensko prosvetno društvo »Zila«, je bil za vse veliko doživetje.

To velja za poslušalce in za nastopajoče. Slednje je najprej presenetil prisrčen in domač sprejem, ki ga drugje pač niso vajeni, in ga v tej meri in neposrednosti jasnoda tudi v Zahomcu niso pričakovali.

Džez s Primusom Sitterjem & O. Groenewald Newnet

Za marsikoga morda nenavaden, a za domačine in tiste, ki poznajo šege pri Zilji in na južnem Koroškem, povsem običajen, je bil pozdrav v obeh deželnih jezikih. Pozdravil je predsednik »Zile« Ludvik Druml, ki je bolj mimogrede omenil, da je bil ta koncert prva velika prireditev v domu, ki bo uradno šele odprt.

Doživetje posebne vrste pa je bilo medsebojno zanimanje. Ali bo led prebit, kako bo občinstvo sprejelo glasbo, ali je dvorana primerna za takšen koncert, ali je sploh pametno prirediti koncerte z zahtevno in kvalitetno glasbo v majhnih vaseh, in ne v urbanih središčih, kjer ima publika drugačen odnos do džeza, ali bo tehnika zdržala in muzikantom ne bo pošla sapa?

Vsa ta vprašanja so občutno lebdela v zraku, nad dvorano. Prvi akord, sproščen »Dober večer«, spontan aplavz, in napetost kot da se je razblinila v nič. Kakor da bi se že dolgo poznali, vzdrušje, kakor da bi prijatelji godli in peli prijateljem in znancem.

Bil je to večer uživanja v glasbi in z njo, in kar nekam prehitro je minil, pa čeprav to ni bila ravno tako imenovana popularna glasba. Dolgo, precej dolgo je v ziljsko noč odmevala glasba Primusa Sitterja & O. Groenewald Newnet-skupine v veselje in tudi zadoščenje Zahomčanov in njihovih prijateljev.

franc

FANTASTIČNE SLIKE KONRADA KOLLERJA Posthumna razstava v galeriji Rožek

Bil je eden od najzvestejših, in tudi najbolj samosvojih spremljevalcev Galerije Rožek vse od njenih začetkov pa do danes. Pravzaprav bi moral zapisati: do svoje smrti. Kajti par dni pred otvoritvijo razstave »Fantastično ustvarjanje« v čast in poklon njegovi 85-letnici, je dr. Konrad Koller, slikar in zdravnik iz Beljaka, mirno in samosvoje zapustil ta svet.

V času, ko je sodelovanje z mlado slovensko galeristko Marijo Šikoronja bilo še močno nacionalno stigmatizirano, je Konrad Koller postavil jasno znamenje potrebne protijavnosti in pokončnosti. Svoje smešne, duhovite, nasmejane, zveržene, skratka tematsko in barvno samosvoje podobe je kot samoumevno razstavil in razstavljal v galeriji Rožek.

Za nekodificirano, pa vendarle vladujoče javno mnenje v deželi se pri tem ni dosti kaj menil, ta na videz krhka, a za koroško likovno umetnost pomembna osebnost je vedela, kje je njeno mesto.

Zdajšnja razstava nosi pomenljiv naziv »Fantastično ustvarjanje«, ki mu je pokojni mojster bil zvest vseskozi. Za aplavz opoteče se javnosti se nikoli ni dosti menil, vselej ga je zanimalo tisto za nečem, tisto zadaj. Za maskami družbenega ugleda ter drugih obveznosti je iskal obraze, ki niso bili popačeni, ampak so ohranili svoje pravo podobo. Kot zdravnik je seveda imel globok vpogled za kulise, a o tem je govoril z jezikom umetnika, s čopičem in platnom. Vprašanje pa je, ali ga je ta svet sploh razumel?

Razstava »Fantastično ustvarjanje« Konrada Kollerja je v Galeriji Rožek odprta še do 27. maja 2001.

Franc Wakounig

BELJAK

Branje za sladokusce

V ponedeljek zvečer sta v okviru tedna koroških Slovencev v Beljaku iz svojih del brala dva pesnika in pisatelja, Andrej Kokot in Beljačan Franz Stimpfl. Oba pesnika – mimogrede povedano: že dolga leta dobra osebna prijatelja – sta se kongenialno dopolnjevala pri branju, oba sta vzela za temo večjezičnost in odnos do sosed – sodeželana. Oba pesnika se ukvarjata poleg zbornega jezika tudi z narečnimi pesmimi. Kokotove pesmi v narečju so še posebna dragocenost, saj so govorci njegovega domačega, kostanjskega narečja že zelo redki. Branje je bilo v izredno prijetnem in prijateljskem vzdušju, čeprav bi bilo lahko prisotnih nekoliko več ljudi.

Gostje in gostitelji pred partizanskim spomenikom

OBISK NEMŠKIH JETNIKOV V KACETIH

Živ spomin na Ljubelju in pri Peršmanu

Vsredo, 3. maja, so člani društva bivših mauthausenskih jetnikov iz Potsdama obiskali Muzej antifašističnega upora pri Peršmanu. Skupina, ki vsako leto obišče eno od nacističnih taborišč smrti, je letos na posredovanje DS Mauthausen Aktiv Kärnten/ Koroška prvič bila na Ljubelju. Tam je inž. Janko Tišler udeležence obiska seznanil z zgodovino mauthausenskih podružnic na južni in severni

strani Ljubelja, kjer so od leta 1943 do konca vojne 1945 pripadniki številnih narodov, predvsem pa Francozi in Poljaki, pod strahotnimi pogoji kopali predor skozi Karavanke.

Pri Peršmanu so gostje dobili podrobne informacije o pokolu Peršmanove družine aprila 1945 ter o partizanskem uporu na Koroškem oz. pri Slovencih na sploh. Prav tako so zvedeli, da je Peršmanov muzej edini muzej v Avstriji, ki je namenjen antifašističnemu uporu.

Goste iz Nemčije je pri Peršmanu pozdravil predsednik Zveze koroških partizanov inž. Peter Kuchar, na poti po Koroški jih je spremljal dr. Peter Gstettner.

-r-

NOGOMET

Odločitev o derbiju na »zeleni mizi«?

SAK je v 25. krogu prvenstva regionalne lige-sredina v gosteh izgubil derbi s Pliberkom kar z 1 : 4. Domačini so prevladovali in so še pred odmorom z zadetkoma Daniela Wriessniga in Mosserja povedli z 2 : 0. V 54. minuti je sledil še 3 : 0, nakar je kapetan SAK Lojze Sadjak iz enajstmetrovke lahko znižal na 1 : 3 (67.). Pliberški legionar Žec pa je 13 minut pred koncem zvišal rezultat na 4 : 1.

Toda poraz še ni dokončen: SAK je namreč proti izidu dvoboja takoj po tekmi vložil pro-

test. Sodnik naj bi namreč igralcu Pliberka Krewalderju pokazal dvakrat rumeni karton, ne pa pri drugem rumenem kartonu – kot to obvezno določajo pravila – rumeno-rdeči karton!

Odločitev o potrditvi rezultata ali o morebitni ponovitvi dvoboja, kot to zahteva SAK, mora zdaj sprejeti pristojni organ koroške nogometne zveze (KFV).

Pliberški trener Tellian k protestu SAK ni zavzel stališča, je pa SAK ocenil kot ekipo s sicer dobrimi posameznimi igralci, ki pa očitno ni optimalno sestavljena in v kateri se ne bori

vsak za vsakega. »Zmaga Pliberka je bila povsem zaslužena, rezultat bi bil lahko še bolj pričljiv,« je še dostavil Tellian.

Situacija za SAK postaja vse bolj kritična, saj ekipa z 19 točkami kar jasno zaostaja za zadnjim Lendorfom (21). Le še nogometni čudež lahko sedaj še reši klub pred padcem v deželno ligo, prvi korak v smer obstanka v regionalni ligi pa SAK lahko stori z zmago v **nedeljo, 13. maja, ob 17.00** (Trnja vas) v tekmi proti St. Florianu, ki je tudi samo na 14. mestu lestvice.

I. L./T. G.

Sponzor Christian Božič, vratar Thomas Greiner in predsednik SC Globasnica Walter Gutovnik

Sponzor za vratarski talent

16-letni Globašan Thomas Greiner je velik nogometni talent. Pri svojem klubu SC Globasnica se je uveljavil kot standardni vratar tako ekipe pod-16 kot tudi rezervnega moštva. Priboril pa si je tudi že mesto kot rezervni vratar prve globaške ekipe. Sedaj je mlademu talentu kot osebni sponzor predalo kompletno vratarsko opremo mizarstvo Christian Božič iz Štebna, ki upa na strmo kariero Thomasa Greinerja.

SLOVENSKI ŠPORTNI PABERKI

Rokomet: Krimovke blizu evropskega naslova

Rokometašice Krime Ete Neutro Roberts so na prvi finalni tekmi pokala prvakinj igranje v Aarhusu z danskim Viborgom 22 : 22 in imajo velike možnosti, da si na sobotni povratni tekmi v Ljubljani prigrado prvi evropski naslov. Ljubljankanke se niso ustrašile 5000 glasnih domačih navijačev in po polčasu vodile z 12 : 9. V začetku drugega polčasa so nadaljevale z zbrano igro in povedle s 15 : 10, še v 41. minuti tekme vodile s 17 : 13, a so Danke s tesnejšim pokrivanjem ljubljanske kapetanke Branke Mijatović v pičlih štirih minutah izenačile na 17 : 17. Slovenke so znova pobegnile za dva gola, toda takrat je Heidi Astrup dosegla zapored štiri od skupno dvanajst zadetkov in Danke so pet minut pred koncem vodile 21 : 19! Kazalo je, da si bodo Danke s fanatično igro vendarle uspele priigrati nekaj zadetkov prednosti za povratno tekmo v Ljubljani, a se Slovenke niso vdale ter predvsem po zaslugi razpoložene vratarke Luminite Hutupan iztržile na Danskem remi. Čeprav bodo imele ljubljankanke na povratni tekmi, ki se bo na Kodeljevem začela v soboto ob 19. uri, prednost domačega igrišča, jim to še ne zagotavlja končnega uspeha, kajti Danke so znane po tem, da igrajo odlično tudi na gostovanjih.

Tenis: Pisnikova ni ubranila lanskega naslova

Dvajsetletna mariborska teniška igralka Tina Pisnik na mednarodnem WTA turnirju v Bolu na Braču (nagradni sklad 170.000 ameriških dolarjev) ni uspela ponoviti lanske zmage. Mariborčanka se je prebila vse do četrtfinala, kjer je imela proti kasnejši zmagovalki turnirja, Španki Angeles Montolio, pri vod-

stvu 6 : 4 in 5 : 3 na servis Španke celo dve zaključni žogi! Pisnikova je drugi niz nato izgubila s 5 : 7 in tretji niz kar z 1 : 6. Tina je bila uspešnejša v igri dvojic, kjer je skupaj z Rusinjo Nadeždo Petrovo proti Špankama Mariji Jose Martinez in Ani Isabel Medini Garrigues klonila s 5 : 7, 4 : 6 šele v finalu. Na lestvici WTA je Pisnikova med posameznicami zdrsnila iz 59. na 82. mesto.

D. T.

2. SUPER-TRIM SEDMEROBOJ JUŽNOKOROŠKIH VASI 2000/2001

Četrti tekmovalni dan v soboto, 19. maja 2001, v Šentprimožu!

2. Super-Trim-Sedmerboj južnokoroških vasi 2000/2001, ki ga v sodelovanju s krajevnimi športnimi in kulturnimi društvi prireja Slovenska športna zveza, se nadaljuje v soboto, 19. maja 2001, s pričetkom ob 13. uri v Šentprimožu s četrtim tekmovalnim dnevom. Po treh tekmovalnih dnevih vodi Železna Kapla (46 točk) pred Bilčovsom (39), Šentprimožem (26), Ločami/Podgorje (24), Pliberkom (16), Selam (14) in Zahomcem (10).

Panoge 4. tekmovalnega dneva v Šentprimožu (pred kulturnim domom):

- tek moških na 5 kilometrov (na asfaltu)
- tek žensk na dogah (Fassdaubenrennen)
- met košarkarskih žogic v koš (dekleta)
- namizni tenis – na 11 točk, po k. o.-sistemu (fantje)

Prireditelj: SPD »Danica« (Michael Mistelbauer); organizator: Slovenska športna zveza

KOŠ

Mladinci koroški viceprvaki, juniorji tretji

Prejšnji četrtek so mladinci KOŠ-a na domačih tleh v Mladinskem domu po nadvse napeti, borbeni in tudi zelo dobri igri nesrečno podlegli Wörthersee Piratom s tremi koši razlike – 85 : 88.

Pred navdušenimi gledalci so domačini pričeli tekmo zelo koncentrirano in prvo četrtino tesno odločili zase. Do treh minut pred koncem prvega polčasa je bil rezultat dokaj izenačen. Potem pa so v fazi nekoncentriranosti Koševci napravili vodstvo in rezultat se je ob koncu prvega polčasa glasil 31 : 38.

Po odmoru pa so prišli domačini na igrišče kot spremenjeni. S hitrimi napadi in lepimi kombinacijami so tretjo četrtino odločili kar s 31 : 19 v svoj prid. Ko so vsi že pričakovali zmago, pa se je poškodoval najboljši igralec domačinov Trifunovič in domačini so hitro izgubili vso prednost. Štiri minute pred

koncem so gosti vodili že za devet košev. Ko se je Trifunovič kljub bolečinam še enkrat vrnil v igro, je Koševcem uspelo rezultat še enkrat izenačiti. Minuto pred koncem pa se je napetost na igrišču stopnjevala do skrajnosti. Po izenačenju so domačini napravili dva prosta meta, gostje pa so iz štirih prostih metov dosegli tri koše. S tem je bila tekma odločena.

Kljub porazu so se mladinci KOŠ-a dobro odrezali. In če bi bili pri prostih metih bolj zbrani (od 31 so jih zadeli samo 14, kar je 45%, v primerjavi z gosti, ki so zadeli 61% vseh prostih metov), bi bila brez dvoma potrebna še tretja finalna tekma.

Tako je KOŠ zaključil letošnjo zelo uspešno sezono z enim drugim mestom mladincev in enim tretjim mestom juniorjev na Koroškem.

KOŠ Mladinci – Wörthersee Piraten 85 : 88 (31 : 38); četrtine: 17 : 15, 14 : 23, 31 : 19, 23 : 31

Nastopili so: Kocman M., Trifunovič J. (42), Wutti D., Babič M. (2), Brumnik M. (12), Brumnik J. (13), Urank Št., Schieman A. (16)

ŠAH

Šahisti SŠK

»Obir« odlični 6.!

Šahistom Slovenskega športnega kluba »Obir« iz Železne Kaple je po doseženem podvigu v koroško podligo uspel še en veliki met. Na tekmovalju za koroški Super-Aktiv-Cup 2001 v Beljaku je četverica Hans-Christian Wolte, Justin Polanšek, Harald Wolte in Rudolf Meier osvojila odlično 6. mesto. Kaplečani so s to uvrstitvijo bili tudi najboljša ekipa iz 1. razreda. Po match-točkah pa bi bili celo četrti! Četverica

SŠK »Obir« je v sedmih krogih (igral se je švicarski sistem) osvojila 21 točk, uspeh pa velja toliko več, saj so Kaplečani nastopili brez svojega odličnega legionarja Dušana Jokoviča. V takšni formi SŠK »Obir« nedvomno šteje celo med favorite za prvenstvo v koroški podligi, ki se prične jeseni in v katerem bo prišlo tudi do derbija s šahisti Slovenske športne zveze, ki v Beljaku niso nastopili.

Zmagovalec letošnjega Super-Aktiv-Cupa je suvereno postala ekipa prvaka koroške lige »Die Klagenfurter« (26,5 točke) pred »Schachfreunde« iz Beljaka (25,5) ter četverico iz Gospe Svete (24).

I. L.

ŠAHOVSKI OREH št. 156

Silvo Kovač

Problem F. Stamma 1737 – Beli na potezi zmaga!

Več kot 250 let stara mojstrovina je še vedno aktualna in prisotna na 64 črno-belih poljih. Kombinacija se pojavlja v partijah igralcev začetnikov do vrhunskih šahistov. Mladi se z njo srečujejo že v šahovskih krožkih.

Mi se bomo tokrat pozabavali s spoznanjem, da se tudi potezo pred matom, v takem položaju se je znašel beli

kralj, ne velja sprijazniti s porazom, če lahko izpeljemo kombinacijo, ki se konča z učinkovitim matom!

Rešitev št. 155

Beli kmetje na šesti vrsti so belemu narekovali kombinacijo, ki nastane po žrtvi trdnjave 2.Tb8:~! In po izsiljenem 2...Db8: sledi 3.Dc6:~+ Kd8 4.Dd7 mat. Tudi na 1...Db6: beli remizira v nadaljevanju: 2.Tb8:~+ Db8: 3.Dc6:~+ Dc7 (na 3...Kd8? 4.Dd7 mat) in 4.Da8+ Db8 5.Dc6+ z večnim šahom. Do zmage Karpova je zato potrebno poiskati novo potezo. Mogoče je to 1...Le8, kar lahko ugotovite že s kratko analizo pozicije. Zagotovo ni 1...Td8? In črni je po 2.Tb8:~! matiran!

